

наперсний хрест з прикрасами. В липні 1937 р. протоірея Грімальського перевели на іншу парафію в Сонячногірський район, а 31 жовтня того ж року місцем служби став Успенський храм в селі Гжель Раменського району. Це місце було вакантним, оскільки незадовго перет цим переведений сюди священник Микола Хорьюзов (зять) був заарештований органами НКВД. 26 січня 1938 р. протоірею Леонтій Степанович Грімальський теж був арештований ув'язнений в м. Коломні. Його звинуватили в контрреволюційній діяльності, та в хог допитів 69-річний священник винним себе не визнавав і спростував всі звинувачення. ОДНІ Трійка НКВД 21 лютого 1938 р. винесла жорстокий вирок - розстріл. І 26 лютого 1938 г протоірею Леонтій Грімальський був розстріляний. Його прах покоїться в одній із загальна могил на полігоні Бутово в Підмосков'ї.²⁶

Таким чином, священнослужительський корпус Уманщини початку ХХ столітї складали досвідчені іереї, освітній рівень яких був досить високим. Це була духовна еліта, що формувача морально-етичні підвалини суспільного світогляду. В загальній мзг духовенства Уманщини було чимало яскравих особистостей, які своїм життєвим кредо ті самовідданим служінням високої ідеї, утверджуваш ідеаш краси, добра, вселенської морат. Вони залишили по собі світлу пам'ять в поколіннях уманців та ввійшли в історію гт культуру України. Перші спроби в дослідженні цієї царини регіональної історії вже зроблене але всебічні дослідження ролі духовенства в історії України ще попереду. Чекають на свсг: дослідника проблеми генеалогії духовенства, міжконфесійних трансформацій НЕ регіональному рівні. А першочергової уваги вимагає з'ясування персонаїного склад православного кліру повіту, що уможливить персоніфікацію загальних досліджень про рс.ті Православної Церкви в історії регіону та України в цілому.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

- І. Ульяновський В. Минуле України через призму історії Православної Церкв': проблеми, уроки, перспекгля // Київська старовина. - 2003. - № 5. - С. 13; 2. Бочко В.Ф. Церковні рухи 20-30 років ХХ століття та боротьш за відродження духовності і національної ідеї в Україні // Український селянин. - 2003. - Вип. 7. - С. 50-53. і. Непомнящий А.А. Роль духовних осіб у розвитку історичного краєзнавства в Кршу (друга половина ХІХ початок ХХ ст.) // Український історичний журнал. - 2003. - № 4. - С. 123-134; 4. Адрес-календарь Киевсия епархии за 1901 год. - К., 1901. - С. 162-183; 5. Киевские Епархиальные Ведомости. - 1901. - № 8. - С. 402; <Я Киевские Епархиальные Ведомости. - 1914. - № 33. - С. 812-814; 7. Прибавление к «Церковному Вестникуі - 1906. - № 1. - С. 29; 8. Церковь и семья в их взаимных отношениях. - Полтава, 1907; Слово пред Плащанице!» святой Пяток. (Величие невинных страданий) // Труды Киевской Духовной Академии. - 1908. - Май. - С. я Слово в день погребения Высокопреосвященного Феогниста, Митрополита Киевского и Галицкого // Тр>с* Киевской Духовной Академии. - 1903. - Март. - С. 354; 9. Центральний державний історичний архів України-- -І Ф. 127. - Оп. 1009. - Спр. 722. - Арк. 103-106; 10. Киевские Епархиальные Ведомости. - 1864. - № 17. - С. -г П. Киевские Епархиальные Ведомости,- 1879.- № 12,- С. 1; 12. Брокгаузъ Ф.А., Ефронъ ИА. Энциклопедический словарь. - Т. ХLI - С. 872; 13. Зленко Григорій. Одісея Хрисанфа Яшуржинського І Кримська світлиця. - 1997 - 4 липня; 14. Город Умань. Краткий исторический очерк. Составил ХП Яшуржинский. - Умань, 1913. - 38 е.; 15. Зленко Григорій. Вказана праця; 16. Киевские Епархиальное Ведомости. - 1890. - № 27. - С. 583; 17. Киевские Епархиальные Ведомости. - 1897. - № 21. - С. 295; L Памятная Книжка Киевской епархии на 1910 год. - Киев-Одесса, 1910. - С. 440; 19. Атаназевич Ш Желательная деятельность духовенства в III Государственной Думе // Киевские Епархиальные Ведомости - 1907. - № 42. - С. 988-1001; 20. Киевские Епархиальные Ведомости. - 1909. - № 20. - С. 249; 21. Памятт-о» книжка Киевской епархии на 1910 год. - С. 432; 22. Киевские Епархиальные Ведомости. - 1912. - № 21. - ф 1 245; 23. Киевские Епархиальные Ведомости. - 1898. - № 20. - С. 340; 24. Там само. - 1901. - № 4. - С. 25. Там само. - 1906. - № 7. - С. 83; 26. Жития новомучеников и исповедников Российских ХХ века Московсгз» епархии. Январь-май. - Тверь, 2002. - С. 109-113.

А.К. Лусий, О.Г. Лойкг

ІВАН ХОМЕНКО - ПОДВИЖНИК ВІРИ І НАУКИ

Майбутній перекладач Біблії Іван Софроневич Хоменко прийшов у світ J листопада 1892 року в родині староміського (Старе місто - мальовнича частина Вінниці на лівому березі Південного Бугу) міщанина Софрона Арсенійовича Хоменка та його дружня

• Вона Васи́лівни з роду Кревських. 14 листопада його було хрещено в церкві Святого Шолоя на Старому місті священником Павлом Вікулом. Свідками цього таїнства були Ароднин Вінницьких хуторів П.В. Головніцький та дружина відставного рядового

І У цій дружній працьовитій сім'ї зростали троє синів і дочка. Тут шанували народні мови, рідну мову, витав дух любові до поневоленої України. Особливі надії батьки випадали на Івана, найстаршого із синів. Після закінчення староміського земського училища в серпні 1908 року він вступив до Вінницької класичної гімназії, яку закінчив у 13 році. У фондах Державного архіву Вінницької області збереглась копія атестату Штосості N 27436/7330 від 25 липня того року. Документ засвідчує, що Іван Хоменко знав німецьку, французьку мови знав на "відмінно", а російську на "задовільно".² Шкода, що за все це була фронда національно свідомого українця.

1913 р. юнак подав документи на відділення "класичної філології" історико-філологічного факультету Київського університету Св. Володимира. Прослухав курси шепських та латинських авторів, логіки, психології, загальної філософії, вступу до географії, історії Греції, Риму та Сходу, історії стародавньої філософії, порівняльної тематики індо-європейських мов, історії, російської словесності та російської історії. Ізгодом Перша світова війна, і майбутній філолог разом з університетом евакуюється до Каткова на Волзі. А повернувшись до Києва, залишає факультет і їде вчителювати до Снівської (поблизу Жмеринки) сільської школи, на базі якої було засновано українську гімназію.³

Потужні хвилі національно-визвольного руху захопили юнака. Українська Центральна Рада призначила його інструктором на Київщині, в обов'язки якого входило вивчення політики уряду України, пробудження національно самосвідомості населення.

Іванові Хоменку, людині духовно багатій і щедрій, пощастило на зустрічі та співпрацю з відомими українськими діячами. Міністр закордонних справ гетьманського уряду Дмитро Дорошенко запросив його як знавця кількох європейських мов до роботи у зовнішньому відомстві. Невдовзі за сприяння відомого письменника Дмитра Марковича він разом з послом України в Австрії В'ячеславом Липинським виїхав до Відня. Перед від'їздом 7 травня 1918 р. отримав свідоцтво про те, що прослухав на історико-філологічному факультеті, шість семестрів Київської alma-mater, і це дало можливість продовжувати студії в Віденському університеті. Мешкав на Гаммерліш плац, 4/7.

Тут познайомився з видатним церковним і громадським діячем, митрополитом Андрієм Шептицьким, який прийняв його до своєї Кам'янець-Подільської єпархії і направив 1921 р. на філософсько-богословські студії до Риму. Спочатку замешкав І. Хоменко в українській колегії на площі мадонни Монті, 3, а потім його прийнято до Греко-католицької колегії Св. Анастасія, де він провчився два роки, від 11 липня 1923 р. до 19 липня 1925 р., побувши ступінь доктора філософії в папському Урбаніанському університеті. В 1922-1924 то. був також надзвичайним слухачем у папському Інституті східних студій.⁵

З огляду на недугу Іван Хоменко 1925 р. виїхав до Австрії, а потім деякий час жив у Франції і Швейцарії. І тому богословські студії робив з перервами. 1936 р. знову повертається до Риму, а згодом з литовським єпископом Бучисом виїжджає до Каунасу. Тут його висвячують на диякона. Коли розпочалась Друга світова війна, поляк повертається до Риму, закінчує богословські студії і 3 листопада 1940 р. стає священником Української греко-католицької церкви.⁶ В роки війни отець Іван Хоменко мешкав у колегії Св. Йосафата в вулиці Джаніколо, працюючи в бюро розшуків Ватикану.

23 квітня 1938 р. на Старому місті в будинку N 7 по вул. Червона царина було заарештовано молодшого брата Івана Хоменка - Петра. Він мав вищу освіту і викладав фізику в середній школі N 14. Його звинуватили в належності до української повстанської "контрреволюційної" організації. Один з допитів, 3 травня, був повністю присвячений його братові-емігрантові. З'ясувалось, що вигнанець до 1929 р. листувався з вінницькою родиною. Але його сім'я, побоюючись репресій з боку каральних органів, припиняє поштовий зв'язок.²⁶¹

Стало відомо, що у 1928 р. Іван за станом здоров'я перебував на лікуванні у французькою місті Гранд-Семінер. Арештованому пред'явили безглузде звинувачення у зв'язках з братом* через кур'єрів, які нібито таємно перетинають радянсько-польський кордон. 25 травня 1938 ф Петро Хоменко отримав кулю в потилицю на подвір'ї Вінницького обласного управління НКВС і помертено реабілітований у травні 1989 р.⁷ Інший брат, Олександр, також бу» страчений, але німецькими окупантами за належність до підпілля ОУН.⁸

Іван Хоменко більшу частину свого нелегкого життя змушений був провести Ні чужині. Але ніколи не забував рідного краю, тужив за ним, прагнув прислужитися йому Тому і взявся за переклад Біблії (вже третій - після П. Куліша та І.Огієнка) українсько» мовою. Зважаючи на слабке здоров'я, оселився 1949 р. на острові Капрі поблизу Неаполя, л; й замешкав при парафії. Тут, на самоті, у спокійній обстановці, вільний від переслідувані української мови та воєнних лихоліть, молився за Україну й під патронатом архієпископЛ УГКЦ Івана Бучка працював над перекладом Святого Письма.⁹

Першу редакцію перекладу о. Іван Хоменко виконав упродовж 1945 - 1957 рр. Ік був визначний здобуток українського перекладацького мистецтва, водночас новий крок і відтворенні Біблії, до того ж у повному обсязі, мовою свого народу. Видано його 1963 р. і Римі заходами отців чернечого греко-католицького Чину Святого Василя Великого (ЧСВВ и

Книги Старого Заповіту він переклав за оригінальними єврейськими, арамейський та грецькими текстами так званого першого канону, що їх визнають усі помісні церкви гл богонатхненні, а також за текстами "другого канону", які з погляду православних і протестантських біблієзнавців є апокрифами. Відтак у третьому українському переклад Біблії маємо 47 книг, отже на 8 більше, ніж у Кулішевому та Огієнковому.

Заслугою о. Івана Хоменка є те, що він скористався славетними кумранськкча рукоп .сами, саме тоді (у 1947 - 1959 рр.) знайде;п*ми в uris* ах Хірбет-Кумран та інш-яц місцях поблизу Мертвого моря, за 25 км на схід від Єрусалима. Ці документи, складен, задовго до н. е. різними мовами, пролили додаткове світло на історію біблійних текстів, ї\нн> автентичність і богонатхненність. Адже серед них виявлено також майже увесь текст Біблії І

Перекладаючи книги Нового Заповіту, наш земляк користувався так звашпв. критичними текстами, тобто реконструйованими на основі порівнянь і зіставлень ? первісними текстами Євангелія, що збереглися у Папському біблійному інституті.

Наукова громадськість високо оцінила 12-річну працю о. Івана Хоменкь. Перекладач гонко відчував мелодику і барви рідного слова, володів його лексична» розмаїттям і виражальними засобами. Він доклав усіх зусиль, щоб Святе Письмо належав зазвучало мовою українського народу. Мовностилістичне редагування його переклад¹ здійснили добре знані в українській діаспорі на Заході, а зараз і в Україні письменнгаа Василь Барка, Ігор Костецький та Михайло Орест (Зеров).

10 квітня 1981 р. о. Івана Хоменка не стало. Похований він на цвинтарі в гірсьгі частині острова Капрі (Апасаргі).

Ім'я цього подвижника віри і науки повертається подолянам. В літературно.*} біобібліографічному словнику Вінниччини "3-над Божої ріки" (2001), який підготував кафедра української літератури Вінницького педуніверситету ім. М. Коцюбинського, вміщено статтю про о. Івана Хоменка." Готується до друку монографія "Вінниця. Історичний нарис", де також буде подано відомості про цю непересічну людину.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Державний архів Вінницької області (далі - ДАВО). - Ф. 905. - Оп. 1. - Спр.31. - Арк. 18; 2. ДАВО. - Ф. - - Оп. 1. - Спр. 58,- Арк. 13.; 3. ДАВО. - Ф. 283. - Оп. 1. - Спр. 50.-Арк. 21; 4. Хома І. Іван Хоменко - переклгз- Святого Письма. Бюлетень українського біблійного товариства. - 1998. - N 8. - С. 16; 5. Головний архів ЧФР» Св. Василя Великого в Римі; 6. Хома І. Вказана праця. - С. 17; 7. ДАВО. - Ф. 6023,- Оп. 4. - Спр. 18222. - А» 3-28; 8. За спогадами З. П. Хоменко; 9. Хоменко Б. За кумранськими рукописами //Шлях перемоги. - 2003.-і лютого; 10. Гам само; 11. 3-над Божої ріки. Літературний біобібліоірафічний словник Вінниччини. - Вінн*ш 2001.-С. 351.